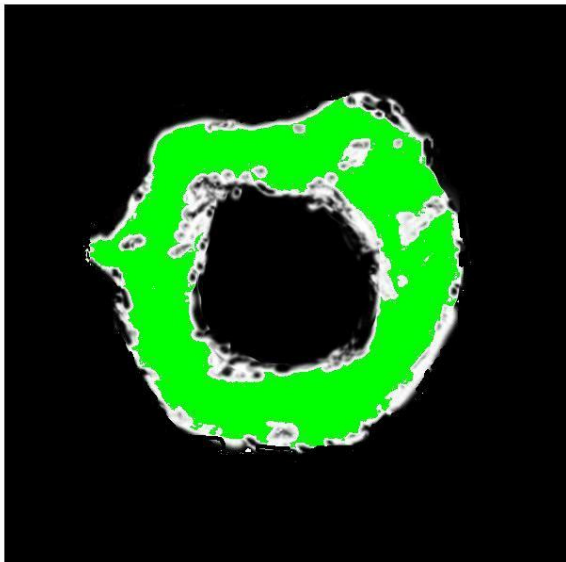
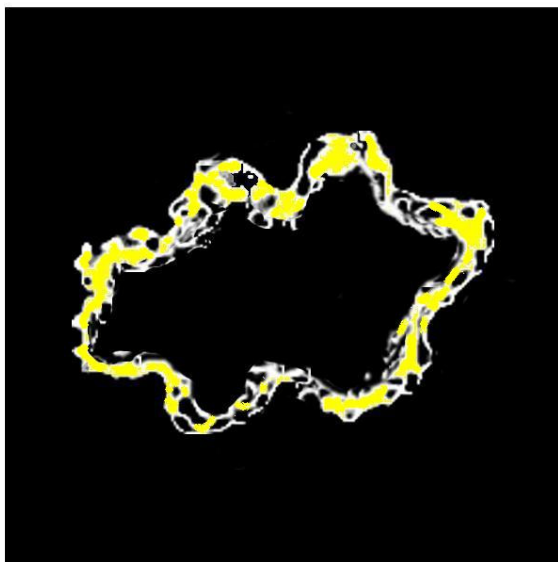
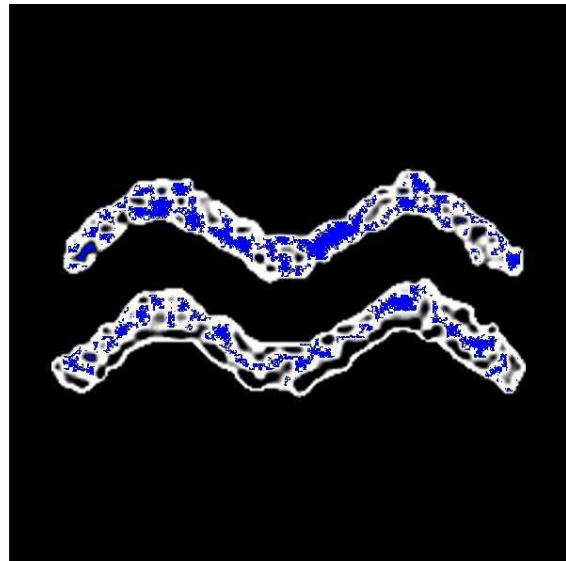
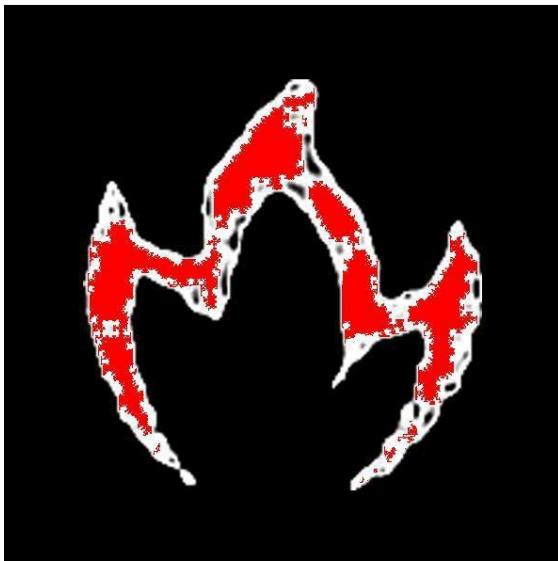

In je element komen

Onderzoek naar de bruikbaarheid van de actiemethode van
Helmert Woudenberg binnen Dramatherapie

Deel 9 Bijlagen

Studenten: Simone van Oord (1508874) & David Steenhorst (1506470)

Datum van inleveren: 1 februari 2011

Consulent: Bettina Hermelink

Beoordelaar: Hans van Keken

In je element komen

Onderzoek naar de bruikbaarheid van de acteermethode van
Helmert Woudenberg binnen Dramatherapie

In hoeverre is het mogelijk de acteermethode van Woudenberg in te zetten binnen een dramatherapeutische module ter bevordering van de zelfreflectie, het zelfbeeld en sociaal gedrag van zeer moeilijk lerende leerlingen met een verstandelijke beperking van 15 en 16 jaar?

4^e jaars Groot Praktijkonderzoek

Hogeschool Utrecht

Creatieve Therapie Drama

September 2010 tot Februari 2011

Geschreven door: Simone van Oord (1508874) & David Steenhorst (1506470)

Datum van inleveren: 1 februari 2011

Consulent: Bettina Hermelink

Beoordelaar: Hans van Keken

Inhoud:

Bijlage 1	4
Bijlage 2	5
Bijlage 3	6
Bijlage 4	8
Bijlage 5	11
Bijlage 6	12
Bijlage 7	14
Bijlage 8	16
Bijlage 9	17
Bijlage 10	20
Bijlage 11	21
Bijlage 13	22
Bijlage 14	25
Bijlage 15	32
Bijlage 16	36

Bijlage 1

Doelstellingen van Vereniging van Dramatherapeuten.

Ontwikkeling van het reflectievermogen:

- Overzicht hebben en houden over situaties en prikkels uit de omgeving
- Doelgericht handelen
- Eigen verantwoordelijkheid nemen
- Consequenties van het handelen (h)erkennen
- Herkennen van cyclus van gedachten, gevoel en gedrag

Bepaling, acceptatie en uitbreiding van het zelfbeeld

- Er bestaat een relatie tussen rol en zelfbeeld. Hoe je jezelf ervaart wordt middels projectie zichtbaar in de rollen die je speelt. Bij deze doelstelling ligt de nadruk op:
- Zelfacceptatie en zelfwaardering
- Vergroten zelfvertrouwen
- Effectbesef (actie–reactie mechanisme)
- Verbaliseren Rolontwikkeling
- Verbeteren van competentiebeleving.
- Samenvallen van zelfbeeld met het beeld dat de buitenwereld heeft

Sociale interactie en sociale vaardigheden en sociale vaardigheden

- Het feit dat dramatische werkvormen primair samenwerking en interactie vereisen, maakt dramatherapie uitstekend geschikt voor het onderzoeken en vergroten van vaardigheden ten behoeve van sociale interactie en sociale vaardigheden.
- Hierbij ligt de nadruk op:
- Het aangaan en onderhouden van contact met anderen
- Samenwerken/ spelen en reageren op de ander
- Rekening houden met de ander of de andere groepsleden
- Vorm geven aan eigen autonomie
- Maken van keuzes en het stellen van grenzen in de interactie, Presentatie, Gebruik van lichaam en ruimte.)

Bijlage 2

Kerdoelen ZMLK

Zeer moeilijk lerende kinderen (ZMLK) zijn veelal kinderen met een meervoudige beperking vallend in cluster 3. Deze leerlingen zijn voor hun emotionele ontwikkeling voornamelijk afhankelijk van hun directe omgeving. Het risico ontstaat dat de omgeving voor de leerlingen gaat denken en handelen en hiermee de ontwikkeling van autonomie van de kinderen in gevaar brengt. Om de autonomie van deze leerlingen te vergroten is het van belang om de eigen regiefunctie van de kinderen zo veel mogelijk te ontwikkelen. Hieronder staan enkele van de kerndoelen van het ZMLK onderwijs waar wij binnen onze sessies aan werken.

Sociale en emotionele ontwikkeling en zelfbeeld:

- De leerlingen leren met behoud van het gevoel voor zelfvertrouwen en zelfwaardering omgaan met de eigen mogelijkheden en beperkingen.

Sociaal gedrag:

- De leerlingen leren omgaan met anderen.

Spelontwikkeling:

- De leerlingen leren zich oriënteren op hun omgeving door middel van spel.

Leren leren en werkhouding:

- De leerlingen leren belangstelling hebben voor de omringende wereld en leren die wereld onderzoeken en daarin taken uitvoeren.

Aanpak gedrag:

- De leerlingen leren uiteenlopend strategieën en vaardigheden gebruiken voor het opnemen, verwerken en hanteren van informatie.

Gezond en redzaam gedrag:

- De leerlingen leren omgaan met verschillen tussen mensen wat betreft sociale en affectieve behoeften.

Dramatische vorming:

- Bij het gebied dramatische vorming gaat het erom dat de leerlingen plezier beleven aan de expressieve en communicatieve mogelijkheden van stem, taal, houding, beweging en mimiek. Dat kan door te leren luisteren, te leren kijken en door er zelf aan mee te leren doen. In gedramatiseerd spel leren ze gevoelens, ideeën, gebeurtenissen en personages verbeelden. Ze leren reflecteren op hun eigen (toneel)spel en dat van anderen. In dit leergebied ligt ook een aanknopingspunt om belangstelling te stimuleren voor theaterbezoek.
- De leerlingen leren een gegeven situatie in een gedramatiseerde vorm uitvoeren, al dan niet met anderen.

De leerlingen leren verschillen en overeenkomsten aangeven tussen de dagelijkse werkelijkheid en de doen-alsof-situatie.

Bijlage 3

Bronnenonderzoek

In de HBO kennisbank hebben wij onder de onderstaande zoektermen naar relevante literatuur gezocht:

- Acteermethode Helmert Woudenberg
- Dramatherapie en Zelfbeeld
- Drama therapie en Sociale interactie
- Zelfbeeld ZMLK
- Dramatherapie ZMLK
- Elementen

Uit deze zoektermen is geen relevante informatie gekomen.

Binnen de database van het tijdschrift vaktherapie hebben wij op de onderstaande zoektermen naar relevante literatuur gezocht:

- Helmert Woudenberg
- Elementen
- Spelmethode
- Zelfbeeld
- Observerend zelf
- Sociale interactie

Mogelijk Interessante literatuur vanuit het tijdschrift vaktherapie was:

De waterval : dramatherapie voor kinderen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH) / Ernst Jan van Heijningen In: Tijdschrift voor Creatieve Therapie - Hilversum - Jrg. 2001, nr. 02; p. 14-20. drama.

Achteraf bleek dit echter niet relevant voor ons.

In de hu mediatheek hebben wij literatuur via de onderstaande zoektermen naar literatuur gezocht:

Google:

Zoekterm: Dramatherapie Helmert Woudenberg

Interessante hits:

<http://www.ietsanders.info/index.php?page=in-je-element>

Via deze site wordt door Dramatherapeuten een dramatherapeutische module aan vanuit de elementen. Deze is echter gericht op een andere doelgroep. Bij navraag bij de dramatherapeuten zelf bleek dat er door hen geen onderzoek is gedaan naar de bruikbaarheid van de acteermethode.

Bronnen voor PO en PP	Te vinden op	Geraadpleegd
Portal over de Media	www.vt.hu.nl	Geraadpleegd maar geen publicaties gevonden op zoektermen "aarde water lucht vuur", "elementen", sociale vaardigheidstraining".
Mediatheek CT catalogus	http://www.catalogus.hogeschoolutrecht.nl/webopac/vubis.csp	Gevonden "Handboek Sociale vaardigheden"
Tijdschrift Vaktherapie	http://www.vt.hu.nl/tsvct/	Geen publicaties over zoektermen
Kranten LEXIS NEXIS Thuis toegankelijk met HU-inlog Nederlandse en internationale nieuwsbronnen: regionale en landelijke kranten, opiniebladen etc.	https://login.www.dbproxy.hu.nl/login?url=http%3a%2f%2fnewsportal.lexisnexis.nl%2fhu%2f	Geen relevante publicaties
Lucas Metazoekmachine NB hij slaat soms de ct mediatheek over! Wees ook kritisch t.a.v. andere bronnen!	http://wfxsearch.webfeat.org/wfsearch/menu?cid=12252&m=0	Geen relevante publicaties
HBO Kennisbank	www.hbo-kennisbank.nl	Geen relevante publicaties
PO PP databank Geef je eigen PO en PP ook op svp.	http://www.vt.hu.nl/po-pp/	Geen relevante publicaties
Vaktijdschriften aanwezig in de CT mediatheek Klik op Vakspecifieke tijdschriften	http://www.hu.nl/Mediatheek/Vakgebieden/Maatschappij+en+Recht/Creatieve+therapie/	Geen relevante publicaties
PuBMed Speciaal Wetenschappelijke tijdschrift	http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/entrez?db=pubmed	Geen relevante publicaties

Bijlage 4

Bijlage Goldstein Methode

Modeling

De cliënten wordt een aantal voorbeelden getoond van de vaardigheid c.q. van de specifieke gedragingen waaruit de vaardigheid bestaat. Dit kan in principe gedemonstreerd worden door de therapeut of door videobanden.

Er kan rekening gehouden worden met de bevindingen dat modeling effectiever is naarmate het model (degene die de vaardigheid demonstreert) voldoet aan de volgende kenmerken:

- een meer bedreven of deskundige indruk maakt
- een hogere status heeft
- meer overeenkomst heeft met de cliënt, doordat het model van hetzelfde geslacht is, van dezelfde leeftijd, e.d.
- vriendelijk en behulpzaam is
- positieve gevolgen blijkt te ondervinden ten gevolge van het stellen van het gedrag.

Voor het getoonde gedrag geldt dat het beter aangeleerd wordt naarmate:

- het gedrag duidelijk en gedetailleerd is
- het meerdere malen wordt getoond
- de volgorde van de voorbeelden verloopt van gemakkelijk naar moeilijk
- irrelevante gedragingen worden weggelaten
- verschillende modellen het gedrag tonen.

Gedragsoefening

De cliënten worden in de gelegenheid gesteld en gestimuleerd om de gedemonstreerde gedragingen zelf uit te voeren binnen de therapeutische setting. Aanvankelijk wordt gestreefd naar imitatie van (delen van) het gedemonstreerde gedrag.

Geleidelijk aan worden aan de cliënt hogere eisen gesteld. In die zin dat in toenemende mate het stellen van de volledige vaardigheid (meerdere gedragselementen tegelijkertijd) wordt verlangd. Dat rollenspelsituaties in moeilijkheidsgraad toenemen, en dat er sprake is van een verschuiving van imitatie van andermans gedragingen naar meer persoonlijke versies van de aan te leren vaardigheid in door de cliënt zelf aangedragen, voor hem relevante situaties.

Goldstein noemt als condities die het leren door gedragsoefening optimaliseren:

- de mate waarin de cliënt het participeren in het rollenspel meer ervaart (ervaren kan) als zijn eigen keuze
- de mate van 'commitment' van de cliënt aan het door hem gestelde gedrag, vrij te vertalen als de mate waarin dat gedrag meer 'van henzelf' is en moeilijker 'ongedaan' gemaakt kan worden
- de mate van improvisatie, d.w.z. de mate waarin de cliënt zonder voorbereiding en zonder gedetailleerde aanwijzingen de vaardigheid gestalte weet te geven
- de mate waarin het te leren gedrag bijval, beloning of 'bekrachtiging' ten deel valt.

Bekrachtiging

De cliënten dienen voortdurend te ervaren dat uitvoering van de vaardigheid gepaard gaat met positieve terugkoppeling, sociale bekrachtiging, instemming, bijval en enthousiasme. Reeds in de modeling-fase wordt het model 'beloond'. Tijdens gedragsoefeningen is er voortdurend sprake van goedkeuring: elke daad van de cliënt die (meer) beantwoordt aan het doelgedrag (de vaardigheid) verdient aandacht en bijval van de therapeut en de groepsleden.

De bekrachtiging is effectiever naarmate rekening wordt gehouden met de volgende factoren:

- **Type bekrachtiging**
Dit heeft betrekking op de behoeften en eventuele verzadiging van de cliënten. Niet iedereen vindt hetzelfde prettig, en wat prettig is kan ook over gedoseerd worden. Er kan zowel sociale als ook materiële bekrachtiging gebruikt worden.
- **Moment van bekrachtiging**
Doorgaans geldt dat de bekrachtiging het meest effectief is, als zij onmiddellijk volgt op het optreden van het gewenste gedrag. Uitstel kan leiden tot het onbedoeld belonen van irrelevant of zelfs ongewenst gedrag, dat optreedt tijdens de uitstelperiode.
- **'Respons-contingente' bekrachtiging**
Kwantiteit en kwaliteit van de bekrachtiging dienen evenredig te zijn aan de 'prestatie' van de cliënt.
- **Dosering van bekrachtiging**
Hoe sterker de bekrachtiging, hoe groter het leereffect. Tegelijkertijd geldt echter dat toename van bekrachtiging in afnemende mate de prestaties verhoogt. Het blijkt dat leren aanvankelijk niet verbetert door omvangrijker bekrachtiging, terwijl in een later stadium het leren meer afhankelijk wordt van deze omvang.
- **Gelegenheid tot bekrachtiging**
Het te bekrachtigen gedrag dient voldoende gelegenheid te krijgen voor te komen. Alleen dan kan de cliënt zijn 'beloning verdienen'. De cliënt dient dus voldoende kansen (beurten) te krijgen in de gedragsoefening.
- **Onderbreking van bekrachtiging**
Indien men beoogt dat het nieuw verworven gedrag beklijft, dan moet tijdig worden overgeschakeld op onderbroken bekrachtigingschema's. Het gedrag moet resistent worden tegen uitdoving. Dat wordt het door geleidelijk aan niet meer elke gewenste respons te belonen, maar over te stappen op een vaststaand of variabel partieel bekrachtigingschema.

Transfer-training

De mondeling, gedragsoefening en bekrachtiging dienen zodanig te worden toegepast dat de cliënt het nieuw verworven gedrag ook blijvend zal gaan toepassen in zijn dagelijks leven buiten de therapiesetting.

Bij het 'modellen' wordt de cliënt gedemonstreerd dat de te leren vaardigheid in meerdere leefsituaties vastgesteld kan worden. Bij gedragsoefeningen wordt geleidelijk aan meer gewerkt met leefsituaties die de cliënt zelf inbrengt. Bovendien wordt 'huiswerk' opgegeven. De cliënt krijgt opdrachten mee die de toepassing van de te leren vaardigheid in zijn eigen leven bevorderen.

De mate waarin generalisatie zal optreden kan beïnvloed worden door rekening te houden met de volgende principes:

- **Algemene inzichten**
De generalisatie zal bevorderd worden als de cliënt inzicht verwerft in de algemene principes die het beoogde gedrag kenmerken, zowel in de therapiesetting als daarbuiten. Naarmate de cliënt deze algemene inzichten meer zijn duidelijk gemaakt, zal hij in latere onvoorziene situaties eerder 'herkennen' wat hem overkomt en weten wat hem te doen staat.
- **Beschikbaarheid van gedrag**
De waarschijnlijkheid dat een bepaald gedrag optreedt, neemt toe naarmate dat gedrag in het verleden vaker vastgesteld is. 'Overlearning' tijdens de therapie komt de generalisatie ten goede. Naarmate de therapiesituatie en de leefsituatie van de cliënt meer overeenkomsten vertonen, zal latere toepassing van het geleerde gedrag meer waarschijnlijk zijn. Ver doorgevoerd betekent dit dat het effectiever is de cliënt het gedrag aan te leren in zijn eigen leefsituatie(s) dan in een therapiecentrum tussen vreemden.
- **Stimulus-variatie**
Generalisatie wordt bevorderd als de cliënt geleerd heeft de vaardigheid toe te passen in een zo breed mogelijk scala van stimulussituaties. Zo zal generalisatie van interpersoonlijke vaardigheden toenemen naarmate de cliënt het te leren gedrag geoefend heeft tegenover uiteenlopende typen tegenspelers.
- **Feedback**
Ook buiten de therapiesetting is correctieve feedback en (onderbroken) bekrachtiging bevorderlijk voor het beklijven van het geleerde gedrag. Gedacht kan daarbij worden aan het inschakelen van hulpverleners, huisgenoten of vrienden, aan voortgezette contacten tussen (ex-)cliënten en aan afspraken omtrent zelfbekrachtiging.

Bijlage 5

Begripsbepalingen

Zelfreflectie is het overdenken van het eigen handelen. Reflecteren, of reflectie, is het doorgronden en herkennen van processen die bewust en onbewust plaatsvinden binnen de eigen psyche. Het gaat hierbij niet alleen om denkprocessen, maar ook om gedrag. Het heeft vaak betrekking op ervaringen en gebeurtenissen. Reflectie wordt gebruikt om gelijksoortige situaties in de toekomst beter te kunnen hanteren. In deze functie verschilt het niet veel van evaluatie.

Zelfreflectie onderscheidt zich van reflectie in het algemeen door de nadruk die gelegd wordt op de eigen rol in gebeurtenissen:

welke rol heb ik gespeeld in het geheel?

welke keuzemogelijkheden had ik?

welke keuzes heb ik gemaakt

waarom heb ik die keuze gemaakt?

hoe kijken anderen naar mijn gedrag?

wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor mijn gedrag in de toekomst?

Zelfreflectie is een proces waarin duidelijk wordt wat de invloed van de antwoorden op bovenstaande vragen is op het eigen handelen.

In het moderne beroepsonderwijs wordt, door middel van competentie-gericht leren, steeds meer de nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid voor eigen handelen.

Daarbij hoort ook dat men inzicht krijgt in de eigen motivatie om iets te doen of te laten. (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zelfreflectie>)

Bij reflecteren onderzoek je je **manier van handelen**, maar ook hoe je **reageert** op een bepaalde situatie en hoe dat voelt. Dat laatste, je **gevoel**, is een thema waarbij je uitgebreid stil moet staan in je manier van reflecteren. Vaak reageren we uit een eerste impuls op een situatie. Dat betekent dat je niet eerst nadenkt voor je iets doet, maar handelt op basis van je eigen emoties. Ook kan het zijn dat je werkt vanuit vooringenomen standpunten of overtuigingen zonder dat je dit zelf in de gaten hebt (<http://www.carrieretijger.nl/functioneren/ontwikkelen/jezelf-ontwikkelen/reflectie>)

Bijlage 6

CBSK

ALGEMENE GEGEVENS VRAGENLIJST	
Naam vragenlijst Afkorting Versies	Competentie Belevingsschaal Kinderen CBSK Oorspronkelijke auteur(s): Harter (1986) Nederlandse vertaling: CBSK: Veerman, Straathof, Treffers, van den Bergh, & ten Brink (1997)
Wat wordt gemeten?	De CBSK meet aspecten van zelfwaardering en globaal het gevoel van eigenwaarde. N.B.: Veerman en collega's (2004) concluderen dat de CBSK nooit los van andere middelen als indicatie voor een hoge of lage zelfwaardering mag worden ingezet.
Gebruik	Diagnostiek van depressie
Doelgroep	Kinderen van 8-12 jaar.
Afname	Het kind moet bij elk item uit twee alternatieven kiezen en daarna aankruisen of dit helemaal waar of een beetje waar is voor hem/haar. Het is gewenst dat het kind een leesvaardigheid op het niveau van groep 5 heeft. Bij jonge kinderen kunnen de items ook voorgelezen worden. De afname duurt ca 15 minuten, scoring ca 5 minuten en interpretatie ca 10 minuten.
Uitgever/verkrijgbaar bij	<i>Uitgever:</i> Pearson <i>Verkrijgbaar bij:</i> bestellen kan via bestelling-nl@pearson.com
INHOUD VAN DE VRAGENLIJST	
Beschrijving	De CBSK bestaat uit één vragenlijst. De vragenlijst omvat 36 items verdeeld over zes subschalen: schoolvaardigheden, sociale acceptatie, sportieve vaardigheden, fysieke verschijning, gedragshouding en gevoel van eigenwaarde.
Scoring/normering	CBSK: Ieder antwoord van het kind krijgt een score op een vierpuntsschaal. De waarde 4 is bedoeld voor het meest competente antwoord, waarde 1 voor het minst competente. De itemscores worden met behulp van een profielblad ingevuld onder de verschillende subschalen. Door de items op te tellen wordt een ruwe subschaalscore verkregen. Met behulp van de normtabellen worden de ruwe scores omgezet in percentielscores. De percentielscores kunnen vervolgens in het competentiebelevingsprofiel worden uitgezet. Vervolgens kunnen de scores op twee manieren geïnterpreteerd worden: - normatief, waarbij gelet wordt op de afwijking van de scores ten opzichte van de normale populatie;

	- relatief, waarbij gelet de verhouding van de subschaalscores ten opzichte van elkaar.
Betrouwbaarheid	<u>COTAN</u> betrouwbaarheid: voldoende
Validiteit	<u>COTAN</u> begripsvaliditeit: voldoende criteriumvaliditeit: onvoldoende (geen onderzoek)
Wetenschappelijke onderbouwing	Niveau xx
LITERATUUR	
- Veerman, J.W., Straathof, M.A.E., Treffers, Ph.D.A., Bergh, B.R.H. van den & Brink, L.T. ten (2004). Competentiebelevingsschaal voor kinderen. Amsterdam: Harcourt Test Publishers. - www.jeugdinterventies.nl > databanken > databank instrumenten - www.cotantestdatabase.nl	

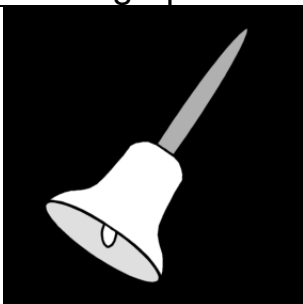
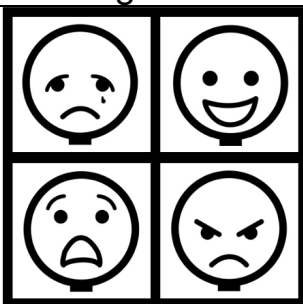
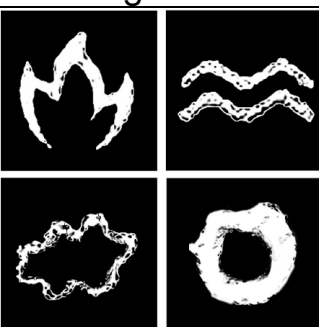
(http://www.kenniscentrum-kjp.nl/nl/Professionals/instrumentarium/vervolgpagina_s_/cbsk.html)

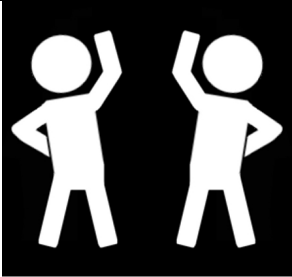
Bijlage 7

Wat vond jij van deze les?

Naam: _____

Wij willen graag weten wat je van deze les vond. Vul op de balk tussen de twee smileys in wat jij vond van de oefening die we gedaan hebben. Zet een kruisje op de kleur die jij deze oefening geeft. Elk antwoord dat je geeft is goed. Foute antwoorden bestaan niet.

Warming-up:		
 AANBEL SPEL		 LEUK NIET LEUK MAKKELIJK MOEILIJK
Oefening 1:		
 EMOTIE VIERKANT		 LEUK NIET LEUK MAKKELIJK MOEILIJK
Oefening 2:		
 STOELEN		 LEUK NIET LEUK MAKKELIJK MOEILIJK

Oefening 3:	
 SPIEGELEN	 LEUK NIET LEUK MAKKELIJK MOEILIJK

De hele les:	
	   LEUK NIET LEUK MAKKELIJK MOEILIJK

Bijlage 8

Elementen toets

Vragen over de elementen.

Hieronder staan een paar zinnen. Vul bij elke zin bij welk element jij het meeste bij deze zin vindt passen. De elementen zijn vuur, water, lucht en aarde. Het is niet erg als je niet bij alle zinnen iets hebt ingevuld. Foute antwoorden bestaan niet.

1. "Ik wil dat anderen doen wat ik zeg" is een zin die het meest past bij _____
2. "Het liefst zou ik met iedereen samenwerken" is een zin die het meeste past bij _____
3. "Ik denk over alles wat ik doe eerst goed na" is een zin die het meeste past bij _____
4. "Als ik boos of blij wordt laat ik dat merken" is een zin die het meeste past bij _____
5. "Ik laat mijn emoties niet zien" is een zin die het meeste past bij _____
6. "Ik wil het liefst dat iedereen tevreden is" is een zin die het meeste past bij _____
7. "Ik trek me niets aan van wat anderen vinden" is een zin die het meeste past bij _____
8. "Als er iets gebeurd dat ik niet wil, zoek ik altijd naar een makkelijke oplossing" is een zin die het beste past bij _____
9. "Als er iets gebeurd waar ik het niet mee eens ben, leg ik me daarbij neer" is een zin die het beste past bij _____
10. "Ik zoek altijd naar een oplossing" is een zin die het beste past bij _____

Bijlage 9

Zelfbeeldtest

Hoe denk jij over jezelf test.

Deze test gaat over hoe jij over jezelf denkt.

In de test worden 30 stellingen gegeven. Het is de bedoeling dat je goed nadenkt over hoe goed deze stelling bij jou past. Het is hierbij erg belangrijk dat je het antwoord geeft waarvan jij vindt dat dit het meeste klopt met hoe jij bent. Meestal is dit het antwoord dat als eerste bij je opkomt.

Per stelling mag je maar 1 antwoord geven. Elk antwoord dat je geeft is goed. Foute antwoorden bestaan bij deze test niet. Als je een antwoord wilt verbeteren zet dan een rondje bij het nieuwe antwoord.

Hier onder staan twee voorbeeld vragen. Vul voor je aan de test begint eerst je naam en leeftijd in. Als je een vraag hebt over de test, steek dan je vinger op. Wacht met het stellen van de vraag tot Simone of David bij je is.

Naam: _____

Leeftijd: _____

	Helemaal waar voor mij	Een beetje waar voor mij	Een beetje niet waar voor mij	Helemaal niet waar voor mij
Ik zou graag willen dat ik beter was in sporten				
Ik vind dat ik niet goed ben in het werken met computers				

		Helemaal waar voor mij	Een beetje waar voor mij	Een beetje niet waar voor mij	Helemaal niet waar voor mij
1	Ik ben net zo slim als andere kinderen uit mijn klas				
2	Ik heb meer vrienden dan andere kinderen van mijn leeftijd				
3	Ik ben tevreden over mijn lengte				
4	Ik doe dingen meestal zoals het hoort				
5	Ik vind de manier waarop mijn leven gaat fijn				
6	Ik vind dat ik erg goed ben in mijn schoolwerk				
7	Ik vind het moeilijk om vrienden te maken				
8	Ik ben tevreden over hoe ik er uit zie				
9	Ik ben vaak niet tevreden over de manier waarop ik mij gedraag				
10	Ik ben vaak ontevreden over mezelf				
11	Ik krijg mijn schoolwerk altijd snel af				
12	Ik wil graag meer vrienden hebben				
13	Ik zou graag willen dat mijn lichaam anders was				
14	Ik doe meestal wat er van mij verwacht wordt				
15	Ik ben tevreden met mijzelf als persoon				

		Helemaal waar voor mij	Een beetje waar voor mij	Een beetje niet waar voor mij	Helemaal niet waar voor mij
16	Ik vergeet vaak wat ik geleerd heb				
17	Ik doe altijd allerlei dingen met een heleboel andere kinderen				
18	Ik zou willen dat mijn uiterlijk (Hoe ik er uit zie) anders was				
19	Ik kom in moeilijkheden door de dingen die ik doe				
20	Ik ben gelukkig met het soort kind dat ik ben				
21	Ik doe het erg goed op school				
22	Ik zou willen dat meer kinderen van mijn leeftijd mij aardig vinden				
23	Ik zou graag willen dat mijn gezicht of haar er anders uit zag				
24	Ik doe vaak dingen waarvan ik weet dat ze niet mogen				
25	Ik ben erg blij met hoe ik ben				
26	Ik vind het moeilijk om op school het antwoord op een vraag te bedenken				
27	Ik ben geliefd bij mijn leeftijdsgenoten				
28	Ik vind dat ik er goed uit zie				
29	Ik gedraag me erg goed				
30	Ik vind de manier waarop ik veel dingen doe niet goed				

Dank je wel voor het invullen van deze test!

Bijlage 10

Berekening van de elemententoets scores

Per participant hebben wij de score berekend (kolom % goed). Vervolgens is deze score gecorrigeerd met een gokpercentage (% goed na gok correctie). Omdat wij de participanten vooraf verteld hebben dat er slechts één goed antwoord was op iedere vraag, zijn wij ervan uitgegaan dat het aantal mogelijke antwoorden bij elke vraag 4 was. Ook bij de vragen waarvan uiteindelijk twee antwoorden zijn goedgekeurd zijn middels deze methode doorgerekend omdat de participanten niet wisten dat er meerdere antwoorden mogelijk waren. De uiteindelijke score, gecorrigeerd voor de gokfactor is berekend door middel van de volgende formule.

$$P' = P - \frac{1-P}{Q-1}$$

Ofwel

$$\text{Gecorrigeerde score} = \% \text{ aantal goede antwoorden} - \frac{\% \text{ aantal foute antwoorden}}{\text{Aantal mogelijke foute antwoorden}}$$

Voor Part 1.1 is dat

$$4 - \frac{6}{3} = 2,0$$

Het aantal goede antwoorden van Part 1.1 is 4. Het is echter goed mogelijk dat hij een aantal van deze goede antwoorden goed gegokt heeft. Na het aftrekken van de gokmarge, heeft Part 1.1 dus een score van 20% gehaald. Het cijfer dat Part 1.1 dus zou krijgen indien dit een tentamen zou zijn, is een 2,0.

Per vraag hebben wij het percentage goede antwoorden uitgerekend door het aantal goede antwoorden te delen door het aantal participanten. De formule hiervoor is

$$\text{Percentage} = \frac{X}{N} : 100$$

Ofwel

$$\text{Percentage goed} = \frac{\text{Aantal goede antwoorden}}{\text{Aantal participanten}} : 100$$

Voor vraag 1 is dat bij groep 1

$$\frac{2}{5} : 100 = 40\%$$

Uit groep 1 heeft dus 40% van de participanten vraag 1 goed beantwoord. In totaal heeft 55% van de 11 participanten (dat zijn dus de participanten uit beide groepen) vraag 1 goed beantwoord.

Bijlage 11

Gebruikte afkortingen in sessie beoordelingen

- Gr 1 of 1 staat voor testgroep 1
- Gr 2 of 2 staat voor testgroep 2
- L/NL staat voor leuk/ niet leuk
- Ma/Mo staat voor makkelijk/ moeilijk
- RL staat voor redelijk leuk
- L staat voor leuk
- N staat voor neutraal
- RM staat voor redelijk makkelijk
- M staat voor makkelijk
- SOG staat voor significant onder gemiddeld
- OG staat voor onder gemiddeld
- G staat voor gemiddeld
- BG staat voor boven gemiddeld
- SBG staat voor significant boven gemiddeld
- G1> staat voor testgroep 1 scoorde hoger dan testgroep 2
- G2> staat voor testgroep 2 scoorde hoger dan testgroep 1
- G1S> staat voor testgroep 1 scoorde significant hoger dan testgroep 2
- G2S> staat voor testgroep 2 scoorde significant hoger dan testgroep 1
- scores van beide groepen die meer dan 0,5 uit elkaar liggen zijn met blauw gearceerd om aan te geven dat deze scores opvallend ver uit elkaar liggen
- de rood gearceerde scores zijn significant lager
- de groen gearceerde scores zijn significant hoger
- de geel gearceerde scores zijn enkel afkomstig van testgroep 1

We zijn bij de interpretatie van de scores uitgegaan van de volgende criteria

Tussen 0,5 en 1,5 = niet leuk	(NL)	Tussen 0,5 en 1,5 = moeilijk	(MO)
Tussen 1,5 en 2,5 = niet echt leuk	(NEL)	Tussen 1,5 en 2,5 = redelijk moeilijk	(RMO)
Tussen 2,5 en 3,5 = neutraal	(N)	Tussen 2,5 en 3,5 = neutraal	(N)
Tussen 3,5 en 4,5 = redelijk leuk	(RL)	Tussen 3,5 en 4,5 = redelijk makkelijk	(RM)
Tussen 4,5 en 5,5 = leuk	(L)	Tussen 4,5 en 5,5 = makkelijk	(M)

Bijlage 13

Sessie 3	Wat	Hoe	Doelen	Benodigdheden	Min
Begin	Binnenkomst	De participanten komen binnen na de pauze. Ze zetten de tafels en stoelen aan de kant.	• Creëren van afgebakende speelveld.	Geen	5
Warming-up (door Simone)	Aanbel spel	Iedereen staat in een kring. Een participant krijgt een papiertje met daarop een vraag en de reden waarom die vraag gesteld wordt. Hij/Zij loopt naar een ander participant in de kring en speelt dat hij/zij aanbelt. De ander speelt dat hij/zij de deur open doet. Het participant dat aangebeld heeft, stelt de vraag die op het briefje stond. De andere participanten hebben de opdracht om goed op te letten hoe de reactie is van het participant dat de deur open doet. De reactie van de ander is bij de 1 ^e ronde altijd positief. De verschillende manieren van positief reageren worden besproken. Bij de tweede keer dat het spel gespeeld wordt, altijd negatief. De verschillende manieren van negatief reageren worden besproken.	• De participanten spelen een korte dialoog. • De participanten reageren vanuit twee verschillende uitgangspunten; positief of negatief. • De participanten leren reflecteren op elkaars reacties binnen het spel.	Vragen papiertjes	10
Spelvorm 1 (door David)	Emotie vierkant	Het spel wordt voorgedaan door de therapeuten. De participanten vormen tweetallen en stappen ieder in het vlak van het vierkant dat het meest past bij hoe ze zich voelen. Ze benoemen	• De participanten leren werken met het emotievierkant. • De participanten worden op speelse wijze uitgenodigd om op een open manier met elkaar te praten over	Drie emotievierkanten van Schilderstape	15

		waarom ze zich zo voelen. Ze kijken naar waar de ander in het vierkant staat en reageren hier op door, wanneer ze merken dat er een ander gevoel naar boven komt, naar het vlak te stappen dat past bij de nieuwe emotie die opgeroepen wordt. Wanneer ze in een nieuw vlak stappen. Benoemen ze waarom ze welke emotie ze hebben en waarom ze in het vak van deze emotie zijn gaan staan.	emoties. • De participanten leren om op elkaars emoties te reageren en hun eigen emoties ten opzichte van de emoties van anderen te zien.		
Spelvorm 2 (door beide)	Elementen stoelen	De participanten vormen het publiek. Zij krijgen de opdracht mee goed op te letten op wat ze zien en horen. Op het speelveld staan vier stoelen. Elke stoel staat voor een element. Op elke stoel ligt een gekleurde hoed. Rood voor vuur, Blauw voor water, Geel voor lucht en Groen voor aarde. Een van de therapeuten leest een zin voor. De ander benoemt welke emotie deze zin bij hem oproept en laat in de stoelen zien hoe de vier elementen, vanuit deze emotie, reageren op de zin. De zinnen zijn dezelfde die eerder ook werden gebruikt in het emotievierkant. Nadat alle vier de elementen aan de beurt zijn geweest vanuit een van de vier emoties, wordt door de participanten en de ander therapeut besproken wat ze aan verschillende	• De participanten laten kennismaking met de elementen. • De participanten zien dat er vier verschillende manieren zijn om op een zin (emotionele impuls tot handelen) te reageren.	Vier stoelen. Vier duidelijk verschillende of verschillende kleuren hoeden.	15

		reacties hebben gezien en gehoord.			
Spelvorm 3 (door David)	Spiegelen	De participanten spiegelen één van de therapeuten. De therapeut geeft leiding vanuit een van de vier elementen. Bij elke wisseling van element wordt besproken wat opviel aan de manier waarop de therapeut leiding gaf over het spiegelen. Het vuur geeft leiding door duidelijke, efficiënte en grote bewegingen. Het water geeft leiding door vloeiende bewegingen zonder duidelijk begin of eind. Lucht geeft leiding met snelle korte bewegingen. Aarde geeft leiding vanuit een heel rigide, vast en traag bewegingspatroon met duidelijke grote bewegingen.	• De participanten laten zien dat er vier verschillende manieren zijn om leiding te geven tijdens het spiegelen. • De participanten spiegelen bewegingspatronen die passen bij de vier elementen.		
Einde	Opruimen	Stoelen en tafels op hun plek	• Het speelveld wordt afgesloten.	Geen	5
Evaluatie	Invullen van evaluatie-formulier	De participanten vullen individueel een evaluatieformulier in.	• De participanten leren individueel te evalueren op de aangeboden opdrachten.	5 evaluatie formulieren	5

Algemene doel van de sessie:

- Kennismaking met de elementen zonder dat de elementen daadwerkelijk worden genoemd.
- Een begin maken in het spelen met dialogen.
- Openheid creëren voor het tonen van emoties binnen spel.

Bijlage 14

Evaluatieformulier Sessie 3

Groep 1 om 11.00

Aanwezig 6 participanten van de 6

De sessie in het algemeen

Duur: 50 min

Hoe verliep de spelvorm in zijn algemeenheid?	Deze sessie verliep trager dan het voorop gestelde plan. De participanten deden goed mee en durfden zich meer te laten zien dan vorige keren. Ze durfden ook duidelijk meer ruimte in te nemen, door de tijd te nemen voor de spelvormen. De twee participanten die niet meedoen met het onderzoek doen wel mee met de sessies. Hier werden we mee overvallen aan het begin van de sessie.
Hoe reageerden de participanten?	De participanten reageerden over het algemeen redelijk positief op ons aanbod. Enkele van de participanten hebben de spelvormen duidelijk als moeilijker dan de vorige keer ervaren. (Zie Excel blad "Beoordeling sessie 3".)
Wat kunnen we uit de reactie en middels het evaluatie formulier van de participanten opmaken?	De sessie werd door deze groep beoordeeld met een 4,40 gemiddeld. De hoogste score ten opzichte van de gehele sessie was 5 en de laagste score was een 2. De gemiddelde score over alle onderdelen van deze sessie was een 4,00. De hoogste gemiddelde score was een 5,00 en de laagste gemiddelde score was een 2,33. Uit de reactie van de participanten kunnen wij opmaken dat zij over het algemeen positief oordelen over deze sessie. Zij beoordeelden de sessie als redelijk leuk. Opvallend is het verschil in de beoordeling van de sessie in zijn algemeenheid en de gemiddelde score per spelvorm. Het is heel duidelijk dat participant 5 de sessie een stuk minder leuk heeft gevonden dan de andere participanten. De reden hiervoor is niet duidelijk maar zou kunnen worden gezocht in het feit dat hij elke spelvorm als erg makkelijk heeft

	beoordeeld. De moeilijkheidsgraad van de gehele sessie beoordeelde de participanten met een 3,80 gemiddeld. De hoogst gegeven score ten opzichte van de moeilijkheid van de sessie was een 5 de laagste score een 2. De gemiddelde score ten opzichte van de moeilijkheidsgraad over alle onderdelen van deze sessie was 3,87. De hoogste gemiddelde score per onderdeel een 5,00 en de laagste gemiddelde score per onderdeel was een 2,67. Over het algemeen kunnen we hierdoor stellen dat de participanten de sessie als redelijk makkelijk hebben beschouwd. Opvallend is dat participant 3 weer het laagste heeft gescoord. Wij hebben hem er wel extra bij betrokken, maar hij beoordeelt de sessie alsnog als redelijk moeilijk. Waardoor het komt dat deze participant zo veel lager scoort dan de andere participanten is ons niet duidelijk.
Zijn de doelen van deze sessie behaald?	De algemene doelen van deze sessie, kennismaking met de elementen zonder dat de elementen daadwerkelijk worden genoemd, een begin maken in het spelen met dialogen en openheid creëren voor het tonen van emoties binnen spel zijn behaald.
Zijn er mogelijke verbeterpunten?	Meer betrekken bij de uitleg van de spelvormen.

Warming up: Aanbelspel

Duur: 20 min

Hoe verliep de spelvorm in zijn algemeenheid?	De opdracht verliep langzaam, de participanten dachten veel na over de zinnen. Ze hebben wat meer moeite met op gang komen van toneelspelen, ze bleven net als de vorige warming-up dicht bij zichzelf. Er is één jongen die heel creatief is, de anderen genieten daar zichtbaar van.
Hoe reageerden de participanten?	De participanten deden goed mee en waren enthousiast, dit komt vooral naar voren in de beoordeling. De participanten beoordeelden de spelvorm via het evaluatie formulier. (Zie Excel blad "Beoordeling sessie 3".)

Wat kunnen we uit de reactie van de participanten opmaken?	De participanten hebben deze spelvorm beoordeeld met een gemiddelde score van 4,40. De hoogst gegeven score was een 5 en de laagst gegeven score een 2. De algemene beoordeling is dus dat de spelvorm door de deelnemers redelijk positief beoordeeld werd en dat zij de spelvorm redelijk leuk vonden. De spelvorm is alleen door participant 5 als redelijk niet leuk beoordeeld, deze participant scoort beduidend lager bij leuk en niet leuk. De participanten hebben deze spelvorm ten opzichte van de moeilijkheidsgraad beoordeeld met een gemiddelde score van 3,60. De hoogst gegeven score was een 5 de laagste gegeven score een 1. Over het algemeen werd deze spelvorm als redelijk makkelijk beschouwd. Participant 3 vond de spelvorm zoals wij hem hebben aangeboden moeilijk. Deze participant scoort beduidend vaker dat hij het moeilijk vindt. Participant 2 gaf aan dat zij neutraal was over de moeilijkheidsgraad, de andere 3 scoorde redelijk makkelijk en makkelijk. Wij menen hieruit te kunnen opmaken dat deze spelvorm en de wijze waarop wij die aangeboden hebben aansluit bij de doelgroep en geschikt is als werkvorm binnen een dramatherapeutische setting, maar dat niet elke participant zich in deze spelvorm kan vinden of in de manier waarop wij het hebben aangeboden.
Zijn de doelen van deze spelvorm behaald?	De participanten hebben korte dialogen gespeeld en positief en negatief gereageerd. Ze hebben niet duidelijk laten zien dat ze kunnen reflecteren op elkaars reacties. De doelen zijn grotendeels behaald.
Zijn er mogelijke verbeterpunten?	Het aanbelspel was een verbetering op het kringspel van vorige keer. Alleen participant 3 vond deze spelvorm moeilijk, verder was er meer interactie zoals gepland en meer structuur. Toch zou het goed zijn als we de spelregels duidelijker overbrengen.

Spelvorm 1: Emotievierkant aan de hand van zinnen met het uitspelen van een emotie

Duur: 15 min

Hoe verliep de spelvorm in zijn algemeenheid?	De opdracht verliep volgens de opzet. De participanten deden net als de vorige keer serieus mee. Ze lieten zich allemaal goed zien, zelfs in hun emotie.
Hoe reageerden de participanten?	De participanten reageerden positief op het aanbod. Ze waren in staat om zelfstandig samen te werken, één groepje heeft alleen zelfstandig samen gewerkt en kon goed terug geven wat ze hadden besproken en hoe ze daarop hadden gereageerd. De participanten beoordeelden de spelvorm via het evaluatie formulier. (Zie Excel blad "Beoordeling sessie 3".)
Wat kunnen we uit de reactie van de participanten opmaken?	De participanten hebben deze spelvorm beoordeeld met een gemiddelde score van 4,40. De hoogst gegeven score was een 5 en de laagst gegeven score een 3. De algemene beoordeling is dus dat de spelvorm door de deelnemers redelijk positief beoordeeld werd en dat zij de spelvorm redelijk leuk vonden. Er is één persoon, participant 5 die neutraal heeft gescoord. De participanten hebben deze spelvorm ten opzichte van de moeilijkheidsgraad beoordeeld met een gemiddelde score van 4,00. De hoogst gegeven score was een 5 de laagste gegeven score een 2. Participant 3 heeft deze spelvorm weer het laagste heeft gescoord. De participant die de rest van de sessie heel creatief is geweest heeft deze spelvorm neutraal gescoord. Over het algemeen werd deze spelvorm dus als redelijk makkelijk beschouwd. Wij menen hieruit te kunnen opmaken dat deze spelvorm en de wijze waarop wij die aangeboden hebben aansluit bij de doelgroep en geschikt is als werkvorm binnen een dramatherapeutische setting, maar dat hij voor een enkele participant anders/makkelijker aangeboden moet worden.
Zijn de doelen	De doelen van deze spelvorm zijn behaald. De participanten

van deze spelvorm behaald?	weten wat het emotievierkant is en kunnen hier, aan de hand van de eigen zinnen, zelfstandig mee werken. De participanten die aan het onderzoek meedoen zijn in staat om hun emoties te benoemen, de verschillende reactie mogelijkheden te onderscheiden en te bespreken en op verschillende manieren te reageren. Zij zijn hierin erg open naar elkaar.
Zijn er mogelijke verbeterpunten?	Nee.

Spelvorm 2: Elementen stoelen

Duur: 15 min

Hoe verliep de spelvorm in zijn algemeenheid?	De opdracht verliep volgens de opzet. Iedereen was heel rustig, de meesten lette goed op en deden mee wanneer dat werd gevraagd.
Hoe reageerden de participanten?	De meesten keken allemaal vol bewondering naar ons spel. De participanten waren heel rustig. (Zie Excel blad "Beoordeling sessie 3".)
Wat kunnen we uit de reactie van de participanten opmaken?	De participanten hebben deze spelvorm beoordeeld met een gemiddelde score van 3,20. De hoogst gegeven score was een 5 en de laagst gegeven score een 2. De algemene beoordeling is dat de spelvorm door de deelnemers neutraal beoordeeld werd. Er zijn grote verschillen in de beoordeling te zien, alleen participant 1 en 2 scoorden boven neutraal. De participanten hebben deze spelvorm ten opzichte van de moeilijkheidsgraad beoordeeld met een gemiddelde score van 4,00. De hoogst gegeven score was een 5 de laagste gegeven score een 2. De spelvorm werd dus als redelijk makkelijk beschouwd. Opvallend is wel dat participant 3 hier makkelijk scoort en verder opvallend laag. Er zijn maar twee participanten die de spelvorm redelijk leuk en redelijk makkelijk vonden. Wij menen hieruit te kunnen opmaken dat deze spelvorm zoals wij deze hebben aangeboden niet geheel aansluit bij de participanten.
Zijn de doelen van deze spelvorm behaald?	De doelen zijn behaald. participanten hebben kennis gemaakt met de elementen en hebben gezien en kunnen benoemen dat er vier verschillende manieren zijn om op een zin te reageren.
Zijn er mogelijke verbeterpunten?	Participant nummer 5 zat te slapen, voor hem is het belangrijk dat hij mee kan doen. Niet te lang praten en meer vragen naar hun eigen ervaring of feedback.

Bijlage 15

In de zelfbeeldtest gebruikte termen, tekens en formules

De meeste gebruikte termen, tekens en formules zijn afkomstig uit het boek Toegepaste statistiek: Beschrijvende technieken van Van Peet, Van den Wittenboer en Hox. (Van Peet, Van Wittenboer en Hox, 2003). Hieronder hebben wij geprobeerd de gebruikte termen, tekens en formules zo goed mogelijk uit te leggen.

Mo staat voor modus. De modus is de centrummaat die gelijk is aan de waarde met de hoogste frequentie. Ofwel de score die binnen een bepaalde categorie het meeste voorkomt. In het geval van de Fv score is 4,00. De modus is van belang om te kunnen zien of er een score is die veel vaker voorkomt dan de meeste andere scores. Omdat wij slechts een hele kleine populatie hebben getest, is het vaak onmogelijk om een modus te bepalen. Wij hebben de modus dan ook verder niet gebruikt in de interpretatie.

$\bar{X}$ Staat voor Gemiddelde waarde. De door ons gebruikte formule is:

$$\frac{\sum_{i=1}^N X_i}{N} = \bar{X}$$

Ofwel:

$$\bar{X} = \frac{X_1 + X_2 + X_3 + \dots + X_N}{N}$$

Dat wil zeggen:

$$\frac{\text{SOM van Scores van stellingen per categorie}}{\text{Aantal vragen per categorie}} = \text{Gemiddelde score per categorie}$$

De Fv score van 24 is hier de som van alle gegeven scores binnen de Fv score. Deze som werd gedeeld door het aantal stellingen uit de categorie Fv waardoor het gemiddelde van werd berekend.

$$\frac{24}{6} = 4$$

Dat is de som van alle scores gedeeld door het aantal scores. In het geval van de Fv score is dat de som van alle scores in de categorie Fv gedeeld door het aantal scores. Het gemiddelde werd gebruikt om te bepalen in hoeverre een participant hoger of lager scoort dan de mede participanten in de groep. In de categorie Fv zien we bijvoorbeeld dat Part 1.9 het met een score van 3,50 dichtst bij de gemiddelde score van 3,41 komt.

Min staat voor de laagste score die binnen een categorie is gescoord. In het geval van de categorie Fv, was dat de score van Part 1.10.

Max staat voor de hoogste score die binnen een categorie is gescoord. In het geval van de categorie Fv, waren dat de scores van Part 1.1 en Part 1.7. Toevalligerwijs waren dat ook de scores die de Modus in deze categorie zijn.

S staat voor Spreidingsbreedte of Variatiebreedte (range). De spreidingsbreedte geeft aan hoever een score van het gemiddelde afligt. Deze werd berekend door de laagste score van een categorie (min) af te trekken van de hoogste score van een categorie (max). De gebruikte formule hiervoor is:

$$S = \text{max} - \text{min}$$

In het geval van de Fv score uit tabel 4 is dat dus de hoogste Fv score van 4,00 min de laagste Fv score van 2,50.

$$4,00 - 2,50 = 1,50$$

De spreidingsbreedte (SX) voor de categorie Fv in de testgroep is dus 1,50.

Stdev (SX) staat voor standaardafwijking. De standaard afwijking is een spreidingsmaat die gedefinieerd is als de wortel van de gemiddelde gekwadrateerde afwijkingsscore en is dus gelijk aan de wortel uit de variantie. De standaard afwijking is gelijk aan nul als de scores aan elkaar gelijk zijn en er dus geen spreiding is. De standaardafwijking is maximaal als alle scores zo ver mogelijk van het gemiddelde vandaan liggen. (Van Peet, Van Wittenboer en Hox, 2003)

$$SX = \sqrt{S_X^2} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (X_i - \bar{X})^2}{N-1}}$$

Score: Een variabele heeft 'waarde', een persoon (onderzoekseenheid) heeft een 'score'. De score van een persoon is een door die persoon behaalde waarde op een variabele. Eenzelfde getal kan dus de 'waarde' zijn van een variabele en de 'score' van een persoon. (Van Peet, Van Wittenboer en Hox, 2003) Wanneer wij spraken over Sv score bedoelden wij hiermee de 'score' die een participant binnen de categorie Sv heeft gescoord. Binnen een vergelijking van de Sv scores van verschillende participanten, beschouwden we deze scores als 'variabelen'.

$X_i - \bar{X}$ Staat voor het verschil van een variabele of een score tot de gemiddelde variabele of score. We trokken de gemiddelde score van een categorie af van de score die een participant in die categorie had behaald. Hieraan konden we aflezen hoe groot de afstand was tussen de score van de iedere individuele participant en het gemiddelde van de categorie. De gebruikte formule hiervoor is:

$$\text{Verschil} = X_i - \bar{X}$$

Ofwel:

$$\text{Verschil} = \text{FV}_i \text{ score} - \text{GEM Fv score}$$

Als we kijken naar de Fv score van Part 1.1 zien we dat de Fv score van Part 1.1 4,00 min de gemiddelde Fv score 3,41 een nieuwe variabele oplevert van 0,59. Ofwel:

$$4,00 - 3,41 = 0,59$$

Deze laatste variabele is de afstand die de Fv score van Part 1.1 heeft ten opzichte van de gemiddelde Fv score.

Z staat voor Gestandaardiseerde score. Deze Z-score wordt verkregen door de gemiddelde score af te trekken van de individuele score van de participant en dit vervolgens te delen door de standaard afwijking. De gebruikte formule voor het berekenen van de Z-score is.

$$Z = \frac{X - \bar{X}}{SX}$$

Ofwel

$$\frac{\text{Fvscore} - \text{GEM_Fvscore}}{\text{Standaardafwijking}} = \text{Gestandaardiseerde_score}$$

Hierdoor wordt het gemiddelde gestandaardiseerd tot 0,00 en de standaard afwijking 1.00. Voor Part 1.1 bijvoorbeeld is dat:

$$\frac{4,00 - 3,41}{0,50} = 1,19$$

Wanneer het verschil in positieve of negatieve zin groter is dan de standaard afwijking (Stdev) van de categorie, dan is de afwijking sterk. In dat geval gaan wij ervan uit dat de score significant afwijkt van de gemiddelde score omdat je dit statistisch gezien in 30% van de gevallen mag verwachten.

Uit de bovenstaande tabel zouden we al veel af kunnen lezen. Om de gegevens uit deze tabel te kunnen vergelijken met de gegevens van de controlegroep, zal echter nog een standaardisering moeten worden gebruikt om te komen tot de Z-scores. (Standaard score). Deze Z-score wordt verkregen door de gemiddelde score af te trekken van de individuele score van de participant en dit vervolgens te delen door de standaard afwijking.

$$\frac{\text{Fvscore} - \text{GEM_Fvscore}}{\text{Standaardafwijking}} = \text{Gestandaardiseerde_score}$$

De in de beschrijvende statistiek gebruikte formule hiervoor is (verwijzing naar statistiek boek):

$$\frac{X - \bar{X}}{SX} = Z$$

Hierdoor wordt het gemiddelde gestandaardiseerd tot 0,00 en de standaard afwijking 1.00. Voor Part 1.1 bijvoorbeeld is dat:

$$\frac{4,00 - 3,41}{0,50} = 1,19$$

Hieraan kunnen we aflezen dat Part 1.1 een score heeft die 1,19 boven het gemiddelde van 0,00 ligt. Part 1.1 scoort dus meer dan een standaardafwijking van 1 boven het gemiddelde. De Fv score van Part 1.1 is hiermee sterk boven het gemiddelde.

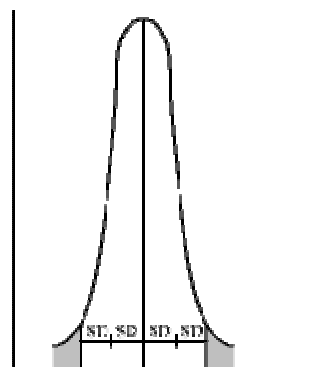
Normaal verdeling

De normale verdeling of Gauss-verdeling is een begrip uit de statistiek en kansberekening. De bijbehorende kansdichtheid is hoog in het midden, en wordt naar lage en hoge waarden steeds kleiner zonder ooit echt nul te worden.

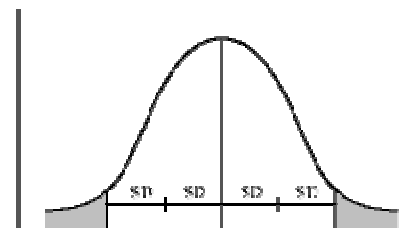
De standaarddeviatie is de gemiddelde afwijking van de observaties ten opzichte van het gemiddelde van alle observaties. Bij een normale verdeling (zie tekening) geldt dat 95% van alle waarden ligt

tussen 2

standaarddeviaties rechts (plus) en links (min) van het gemiddelde. Bij een grote standaarddeviatie is de spreiding van de waarden rond het gemiddelde groter. Een kleine standaarddeviatie impliceert dat de spreiding rond het gemiddelde kleiner is. (www.minerva-ebm.be)

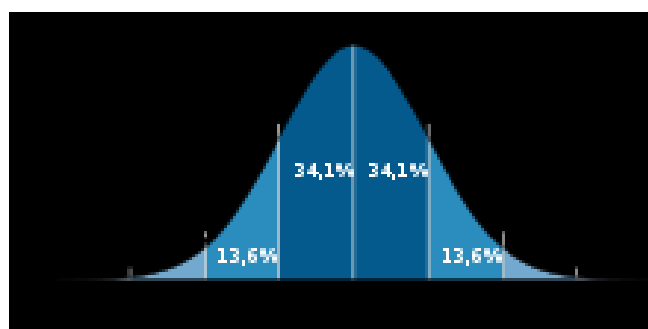
gemiddelde
kleine standaarddeviatie:
geringe spreiding

gemiddelde
grote standaarddeviatie:
grote spreiding

Vuistregel: de relatie tussen afwijkingen van het midden en de standaardafwijking

Binnen een afstand van één standaardafwijking van de verwachtingswaarde ligt ongeveer 68% van het oppervlak onder de grafiek van de kansdichtheid van de normale verdeling, ongeveer 95% binnen twee standaardafwijkingen afstand van verwachtingswaarde. De curve daarna vrij snel naar nul: ongeveer 99,99% van het oppervlak ligt binnen vier standaardafwijkingen afstand van midden. Afwijkingen van meer vier standaardafwijkingen van het midden zijn dus zeer zeldzaam. (nl.wikipedia.org/wiki/Normale_verdeling)

de
gaat

het
dan

Bijlage 16

Vragenlijst voor docenten over het zelfbeeld van de participanten aan ons onderzoek

Deze lijst met stellingen is bedoeld om de scorings van de leerlingen te toetsen aan de hand van het beeld dat de docenten van de leerlingen hebben. Hiermee hopen wij te kunnen zien in hoeverre het zelfbeeld van de leerlingen overeenkomt met het beeld dat de docent van de leerlingen heeft. Bijvoorbeeld of de leerling zelf helemaal niet tevreden zegt te zijn over de Fysieke verschijning, terwijl de docent denkt dat de leerling daar redelijk positief over is. Of dat de docent denkt dat de leerling een negatief gevoel van eigenwaarde heeft terwijl de leerling aangeeft een zeer positief gevoel van eigenwaarde te hebben.

Aan jullie als docenten de vraag om deze vragen per leerling in te vullen vanuit wat je zelf aan de leerling hebt waargenomen. Zet hiervoor achter iedere stelling een kruisje en onderbouw dit, waar mogelijk, met een paar steekwoorden. Het is niet erg wanneer de motivatie niet in een regel past. (Zie voorbeeld). Wanneer je niet weet wat je in moet vullen, vul dan een vraagteken in.

Alle stellingen gaan over de leerling ten opzichte van de rest van de klas.

- Onder Fysieke verschijning verstaan wij het uiterlijk van de leerling en de tevredenheid daarover.
- Onder Sociale acceptatie verstaan wij de wijze waarop de klas, of andere leerlingen op school, de betreffende leerling lijken te accepteren.
- Onder de Schoolvaardigheden verstaan wij alle aan school gerelateerde werkzaamheden van de betreffende leerling.
- Onder de Gedragshouding verstaan wij het gedrag van de betreffende leerling ten opzichte van andere personen.
- Onder het Gevoel van eigenwaarde verstaan wij de gedachten die een leerling over zichzelf heeft en of uitspreekt over het eigen functioneren.
- Onder het zelfbeeld verstaan wij de wijze waarop de leerling over het algemeen naar zichzelf lijkt te kijken. Het zelfbeeld omvat alle bovenstaande categorieën.

Voorbeeld

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Motivatie:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):				x			Klaagt over beugel en bril
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Kan met veel leerlingen goed opschieten
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			x				Gemiddeld
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Doet haar best en luistert. Zelden ruzie.
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			x				Is soms ontevreden over beugel en bril
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Soms onzeker over eigen kunnen en uiterlijk maar over het algemeen positief.

Part 1.1

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):			x				gemiddeld
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:				x			Accepteren hem prima, maar dat idee heeft hij zelf niet.
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					gemiddeld
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Heeft zelf het gevoel dat een ander het op hem gemunt heeft, maar treft zelf geen blaam.
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:				x			Lijkt ontevreden over zichzelf.
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:			x				Onzeker.

Part 1.3

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		x					Prima
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Prima
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Prima
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Prima
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			x				Erg onzeker
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:			x				Erg onzeker

Part 1.4

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		x					Geen bijzonderheden
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Geen bijzonderheden
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Geen bijzonderheden
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Geen bijzonderheden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden

Part 1.5

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):			x				Soms onzeker
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Prima
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Prima
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Prima
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			x				Onzeker
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:			x				Onzeker, maar volgens mij redelijk positief.

Part 1.6

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):			x				Heeft nu net een bril.
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Prima
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Prima
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Prima
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			x				Haalt zichzelf naar beneden uit onzekerheid
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden

Part 1.7

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):	x						Uitstekende verzorging, is zich hiervan ook bewust.
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Prima
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Prima
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Prima
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		x					Prima
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Prima, wel soms onzeker

Part 1.8

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		x					Geen bijzonderheden
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Geen bijzonderheden
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Geen bijzonderheden
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Geen bijzonderheden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden

Part 1.9

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		x					Geen bijzonderheden
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Geen bijzonderheden
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Geen bijzonderheden
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Geen bijzonderheden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden

Part 1.10

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		x					Geen bijzonderheden
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Geen bijzonderheden
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		x					Geen bijzonderheden
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Geen bijzonderheden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Geen bijzonderheden

Vragenlijst voor docenten over het zelfbeeld van de participanten aan ons onderzoek

Deze lijst met stellingen is bedoeld om de scorings van de leerlingen te toetsen aan de hand van het beeld dat de docenten van de leerlingen hebben. Hiermee hopen wij te kunnen zien in hoeverre het zelfbeeld van de leerlingen overeenkomt met het beeld dat de docent van de leerlingen heeft. Bijvoorbeeld of de leerling zelf helemaal niet tevreden zegt te zijn over de Fysieke verschijning, terwijl de docent denkt dat de leerling daar redelijk positief over is. Of dat de docent denkt dat de leerling een negatief gevoel van eigenwaarde heeft terwijl de leerling aangeeft een zeer positief gevoel van eigenwaarde te hebben.

Aan jullie als docenten de vraag om deze vragen per leerling in te vullen vanuit wat je zelf aan de leerling hebt waargenomen. Zet hiervoor achter iedere stelling een kruisje en onderbouw dit, waar mogelijk, met een paar steekwoorden. Het is niet erg wanneer de motivatie niet in een regel past. (Zie voorbeeld). Wanneer je niet weet wat je in moet vullen, vul dan een vraagteken in.

Alle stellingen gaan over de leerling ten opzichte van de rest van de klas.

- Onder Fysieke verschijning verstaan wij het uiterlijk van de leerling en de tevredenheid daarover.
- Onder Sociale acceptatie verstaan wij de wijze waarop de klas, of andere leerlingen op school, de betreffende leerling lijken te accepteren.
- Onder de Schoolvaardigheden verstaan wij alle aan school gerelateerde werkzaamheden van de betreffende leerling.
- Onder de Gedragshouding verstaan wij het gedrag van de betreffende leerling ten opzichte van andere personen.
- Onder het Gevoel van eigenwaarde verstaan wij de gedachten die een leerling over zichzelf heeft en of uitspreekt over het eigen functioneren.
- Onder het zelfbeeld verstaan wij de wijze waarop de leerling over het algemeen naar zichzelf lijkt te kijken. Het zelfbeeld omvat alle bovenstaande categorieën.

Voorbeeld

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Motivatie:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):				x			Klaagt over beugel en bril
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		x					Kan met veel leerlingen goed opschieten
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			x				Gemiddeld
De gedragshouding van deze leerling is:		x					Doet haar best en luistert. Zelden ruzie.
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			x				Is soms ontevreden over beugel en bril
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		x					Soms onzeker over eigen kunnen en uiterlijk maar over het algemeen positief.

ZP staat voor Zeer positief
P staat voor Positief

RP staat voor Redelijk positief
RN staat voor Redelijk negatief

N staat voor Negatief
ZN staat voor Zeer negatief.

Part 2.1

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):				++			Vindt zichzelf niet mooi
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:			++				Mensen vinden haar lief, zegt ze
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:				++			Denkt niets te kunnen leren
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Doet ook erg lief
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:				++			Zegt weinig te kunnen
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:				++			Optelsom!

Part 2.2

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		++					Vindt zichzelf stoer en mooi
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		++					Heeft veel vrienden dus....(zijn idee)
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			++				Heeft moeite met theoretische vakken
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Vindt zich leuk en stoer
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		++					Krijgt makkelijk een vriendin dus...
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		++					Leren telt voor hem niet zo zwaar

Part 2.3

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):					++		Vindt zichzelf erg lelijk
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:					++		Denkt dat iedereen haar stom vindt
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:				++			Vindt dat ze enkele vakken niet kan
De gedragshouding van deze leerling is:			++				Weet dat wij haar lief vinden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:					++		Heeft dit van thuis meegekregen
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:					++		Vindt zichzelf alleen irritant

Part 2.4

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):			++				Is dik maar dat geeft niet zo
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:			++				Denkt dat iedereen hem aardig vindt
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:				++			Weet dat hij op een laag niveau school zit.
De gedragshouding van deze leerling is:			++				Denkt dat wij hem wel een aardige jongen vinden.
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			++				Doet een folderwijk dus geld dus goed
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		++					Heeft normaal toekomstbeeld wat te hoog ingeschat is! Huisje,boompje....

Part 2.5

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):				++			Bril en mager gezicht irriteren hem
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:			++				Genoeg vrienden op school
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			++				Kan wat we vragen
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Vindt zichzelf lief en leuk
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:				++			Voelt nu dat bekende jongeren hem voorbij leren
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:			++				Het gaat toch goed?

Part 2.6

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		++					Ze vinden me mooi
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		++					Lieve papa, mama en familie
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			++				Weet dat ze slechter leert dan leeftijdsgenootjes
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Weet dat andere haar een schatje vinden
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			++				Weet dat ze dingen ook niet kan

Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		++					De warmte van thuis overheerst alles
--	--	----	--	--	--	--	--------------------------------------

Part 2.7

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		++					Vindt zichzelf wel knap en gespierd
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		++					Kan goed meedoen op hun boerderij
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:				++			Vooral lezen valt hem tegen
De gedragshouding van deze leerling is:			++				Moet veel waarschuwingen incasseren om kinderachtig gedrag
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		++					Meiden vinden hem leuk en knap
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:		++					Net als hierboven

Part 2.8

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):	++						Vindt zich mooi en heel sportief
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		++					Heeft een groot leuk soc. netwerk
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:	++						Zegt niet op school te horen
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Ze vinden hem een clown
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:		++					Kan meer dan we denken.....zegt hij
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:	++						Ook huisje boompje.....kinderen

Part 2.9

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):			++				Knap maar veel te klein
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:		++					Heeft overal matties man!!
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:		++					Voelt dat hij aan bovenniveau klas zit
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Iedereen vindt zijn stoerheid leuk
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			++				Dat doet de lengte dan weer
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:	++						Later doe ik alles, als ik ermee verdien

Part 2.10

	ZP	P	RP	RN	N	ZN	Dit is te zien aan:
De leerling lijkt over de eigen fysieke verschijning (Uiterlijk):		++					Zegt zelf bij gym een goddelijk lijf te hebben als ze gaan douchen
De leerling lijkt over de eigen sociale acceptatie:			++				Wat hebben ze aan mij
De schoolvaardigheden van deze leerling zijn:			++				Ik kan niet goed rekenen
De gedragshouding van deze leerling is:		++					Ik mag alles zeggen, leuk hé
Het gevoel van eigenwaarde van deze leerling lijkt:			++				Door mijn suikerziekte kan ik dadelijk niks.....
Het zelfbeeld van deze leerling lijkt:			++				Het komt wel goed hoor!